

IKFF

INTERNATIONELLA KVINNOFÖRBUNDET
FÖR FRED & FRIHET

Till: Utrikesdepartementet
ud.cso-dialog@gov.se

Stockholm, 16 maj 2023

Bidrag till reformagendan för utvecklingssamarbetet:

Konfliktförebyggande är centralt för utveckling. Det behöver därför vara centralt i reformagendan. IKFF noterar att tidigare texter och samtal kring reformagendan saknar referenser till konfliktförebyggande, och har satt ihop detta underlag där vi tar upp ett antal områden där konfliktförebyggande arbete är centralt för att uppnå resultat, och områden som är centrala för framgångsrikt konfliktförebyggande arbete. Jämställdhet är ett sådant område som genomgående är både en metod och en förutsättning för att uppnå utveckling och hållbar fred och säkerhet. Texten innehåller flera exempel på hur ett systematiskt jämställdhetsarbete kan se ut inom Sveriges utvecklingssamarbeten.

- Konfliktförebyggande arbete är effektivt utvecklingsarbete
- Nedrustning och vapenkontroll är förutsättningar för konfliktförebyggande
- Maskulinitetsnormer behöver synliggöras och förändras
- Civilsamhällets deltagande är centralt i beslut om fred och säkerhet
- Klimatet är förutsättningen för en framtid
- Fredliga val
- Digitalisering är både hot och möjlighet för meningsfullt deltagande
- Kvinnor, fred och säkerhetspolitik behöver vara vägledande för handelspolitik

Konfliktförebyggande arbete är effektivt utvecklingsarbete

Nära en tredjedel av jordens befolkning lever i länder som är påverkade av våld och väpnad konflikt.¹ Väpnade konflikter och krig minskar utrymmet för sociala reformer och utveckling.² Krig och väpnad konflikt försätter samhällen i kris och leder till ökad orättvisa och diskriminering. Utsattheten ökar för grupper som redan är diskriminerade och saknar makt, som kvinnor och minoritetsgrupper. Det lokala civilsamhället, inte minst kvinnorrättsaktivister, som jobbar med fred och säkerhet i dessa kontexter är de som oftast har bäst kännedom och kunskap om de komplexa grundorsakerna till våld och väpnad konflikt. Det är även dessa aktörer som tidigt ser varningssignaler, och har därmed ovärderlig kunskap för att adressera grundorsakerna till en konflikt och förebygga att konflikter blir väpnade.

¹ Wulffhorst. E, "A third of world population lives in nations without freedoms rights group" (2016), Reuters: <https://www.reuters.com/article/globalrightsidUSKCN0V50HH>

² Gates. S, Hegre. H, Nygård. H and Strand. H, "The consequences of internal armed conflict for development" (2015), Stockholms Internationella Fredsforskningsinstitut (SIPRI): <https://www.sipri.org/commentary/blog/2015/consequencesinternalarmedconflict> developmentpart1

Konfliktförebyggande är en etablerad del av svensk utvecklingspolitik. I Sveriges strategi för hållbar fred 2017–2022 står att *Studier visar på en korrelation mellan inkluderande, jämställda samhällen och hållbar fred. Social ojämlikhet, fattigdom, hunger, svaga institutionella strukturer och demokratiska underskott är några av de främsta orsakerna till konflikter. Våld och väpnad konflikt är ett av de största hindren för ekonomisk och social utveckling och utvecklingssamarbetet är en viktig del i det konfliktförebyggande arbetet. Långsiktighet i kombination med snabbhet, flexibilitet och kalkylerat risktagande är avgörande för såväl Sveriges som det internationella samfundets förmåga att effektivt bidra till förebyggande av väpnad konflikt, konflikthantering och fredsbyggande.*

IKFF arbetar tillsammans med IKFF-sektioner i länder i konflikt- och postkonfliktkontexter. Vi har sett, och påtalat, att svenska resurser ofta sätts in först när en väpnad konflikt är ett faktum. Om de istället hade satts in när kvinnofredsaktivister på plats först varnade för utvecklingen, ökar möjligheten att förebygga att en konflikt alls blir väpnad. Det sparar mänskligt liv och lidande, natur och miljö, och är kostnadseffektivt.

Svenska myndigheter, inte minst utlandsmyndigheter, kan göra mer för att fånga upp tidiga varningssignaler, genom dialog med civilsamhället och genom att stötta kvinnorrättsorganisationers politiska arbete gentemot sina regeringar kring FN:s agenda för kvinnor, fred och säkerhet.

Nedrustning och vapenkontroll är förutsättningar för konfliktförebyggande

Nedrustning och vapenkontroll är en förutsättning för att förebygga väpnade konflikter och våld samt för att bygga hållbar fred och uppnå jämställdhet. Pekingplattformen lägger särskild tonvikt på fullständig nedrustning och minskning av de globala militära utgifterna till förmån för social utveckling.³ Upprustning leder till ökade spänningar, underlättar våld och sväljer enorma resurser som exempelvis skulle kunna läggas på utvecklings- och jämställdhetsinsatser för att uppnå målen i Agenda 2030 och Parisavtalet.⁴

Vapen fungerar som en "våldsmultiplikator" som underlättar och förvärrar konflikter och våld. Tillgång till vapen stärker redan ojämna maktförhållanden mellan män och kvinnor, och ökar risken att flickor och kvinnor utsätts för hot och våld, inklusive sexualiserat våld, både i hemmet och i det offentliga rummet. FN:s årliga rapport om konfliktrelaterat sexuellt våld (2020) visar att dessa mönster inte förekommer i ett vakuum utan direkt korrelerar med

³Beijing Declaration and Platform for Action, Critical Area E2. 1995:

https://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Beijing_Declaration_and_Platform_for_Action.pdf

⁴Perlo-Freeman, S. *The opportunity cost of world military spending*, 2016,

<https://sipri.org/commentary/blog/2016/opportunity-cost-world-military-spending>, hämtad 2023-05-15

faktorer som militarisering, spridning av vapen och vapenbärares närhet till civila befolkningar.⁵

Spridningen av vapen påverkar inte bara kvinnors direkta säkerhet utan också kvinnors hälsa, deras sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter, utbildning, ekonomi och tillgång till mat och vatten, eftersom det blir svårare för kvinnor att röra sig fritt. Det påverkar därmed även kvinnors möjligheter att delta som aktörer i samhället.

Nedrustning och vapenkontroll är centrala metoder för att minska lidande, skapa förtroende samt öka kvinnors säkerhet och främja mänskliga rättigheter. Det är därför viktigt att biståndet finansierar kvinnoorganisationer som aktivt jobbar med frågor som rör nedrustning och vapenkontroll i sina länder samt i multilaterala sammanhang. Sverige bör även belysa hur å ena sidan upprustning/vapenspridning och å andra sidan nedrustning/vapenkontroll påverkar kvinnors säkerhet och deltagande, och utvecklingen i den berörda kontexten.

Maskulinitetsnormer behöver synliggöras och förändras

För att uppnå jämställdhet behöver vi se till de ojämna maktstrukturer som ger oproportionerliga fördelar för vissa grupper på bekostnad av andra. Patriarkala strukturer hindrar kvinnors deltagande, på olika sätt i olika kontexter, och män och pojkar behöver engageras och uppmuntras till norm- och beteendeförändringar.

Vapen kopplas till värden som makt, styrka och kontroll – värden som i sin tur kopplas till maskulinitet. Vapen är mer än den faktiska ”produkten”, de blir en maktsymbol för en viss typ av maskulinitet med hög status, en militariserad maskulinitet.⁶ Denna maskulinitetsnorm står i vägen för nedrustning och fredsskapande då nedrustning och diplomati ses som maskulinitetsnormens motpol, som svagt och feminint.

Det är därför viktigt att Sveriges utvecklingsbistånd innefattar organisationer som erkänner och ifrågasätter kopplingen mellan patriarkala strukturer, maskulinitetsnormer och vapen.

Flera av IKFF:s sektioner och andra lokala kvinnorättsorganisationer runt om i världen jobbar fokuserat på att stärka och bygga samarbeten med män som organiserar sig för förändring och fred, och med att utbilda, informera och rekrytera manliga medlemmar i sitt konfliktförebyggande fredsarbete.

⁵ United Nations, “Conflictrelated sexual violence report of the united nations secretarygeneral” (2020), United Nations: <https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/wpcontent/uploads/2020/07/report/conflictrelatedsexual-violencereportoftheunitednationssecretarygeneral/2019SGReport.pdf>, sid.7

⁶ “Mainstreaming gender for the effective implementation of the UN PoA” (2010), UN Office for Disarmament Affairs, sid.4 och The Weapons of Mass Destruction Commission, “Weapons of Terror: Freeing the World of Nuclear, Biological and Chemical Arms” (2006), sid.160

Civilsamhällets deltagande är centralt i beslut om fred och säkerhet

Civilsamhället är särskilt viktigt när det demokratiska utrymmet krymper. Säkerhets- och nedrustningsforum är i större utsträckning än andra processer mans- och statsdominerade och är ofta stängda för meningsfullt deltagande från civilsamhället. Vi ser ofta, både lokalt, nationellt och internationellt, att civilsamhället inte ses som relevanta aktörer, då det fortsatt finns en mycket patriarkal syn på vilka kunskaper, erfarenheter och positioner som anses relevanta i freds- och säkerhetsdebatter.

Kvinnliga fredsaktivister från civilsamhället vittnar om att de konfronteras med en könsbaserad hierarki av kompetens och expertis. Kvinnors deltagande i fredsprocesser hindras exempelvis av krav på "kvalifikationer" (varför de förtjänar att ingå i en given process) medan samma krav inte ställs på män. Mäns roll som stridande parter ses som tillräcklig för att förtjäna en plats vid bordet. Sådan aktiv utslutning undergräver de viktiga roller som kvinnor ofta spelar för att främja rättvisa samhällen och ignorerar vikten av fredsbyggande insatser på lokal nivå. Det patriarkala förtrycket upprätthålls då kvinnor aldrig tycks uppnå de rätta "kvalifikationerna".

Genom att finansiera kvinnorättsaktivisters lokala, nationella och internationella freds- och påverkansarbete kan Sverige vara med och främja kvinnors deltagande i freds- och säkerhetsförhandlingar. Lokala, nationella och regionala medlingsnätverk är också viktiga verktyg för att samordna, belysa och lyfta fram kvinnors kompetens och expertis som är avgörande i fredsprocesser samt inom freds och säkerhetsdebatten.

Klimatet är förutsättningen för en framtid

Klimatförändringar kan orsaka konflikter och våld. Klimatförändringar leder, och kommer alltmer att leda, till knappa resurser som i sin tur kan skapa konflikter, våld och påtvingad migration. FN:s miljöprogram (UNEP) har uppskattat att minst 40 procent av alla inomstatliga konflikter under de senaste 60 åren haft en direkt koppling till naturresurser. Då många sviktande stater nu utsätts för ytterligare påfrestningar på grund av klimatförändringar, inklusive ökad resursbrist och livsmedelsosäkerhet, är risken för att spänningar förvärras eller nya konflikter uppstår överväldigande.

Kopplingarna mellan klimat, genus och konflikt görs allt tydligare i internationella ramverk. Till exempel har Parisavtalet etablerat en Gender Action Plan (GAP). Den behandlar inte klimatförändringarna som ett hot mot fred och säkerhet, utan fokuserar på deltagande. Däremot i Pekingplattformen från 1995 diskuteras global uppvärmning och avsnittet "Miljö och kvinnor" lyfter fram flera utmaningar som är relaterade till klimatförändringar, säkerhet och kvinnors rättigheter. Även i förordet till Säkerhetsrådsresolution 2242 (inom kvinnor, fred, och säkerhetsagendan) erkänns klimatförändringarnas konsekvenser för global fred och säkerhet. Vidare framhäver FN:s kvinnokonventionen (CEDAW), särskilt den allmänna rekommendationen nr 37 (2018), genusrelaterade dimensioner och behovet av att stater ser till att "human rights of women and girls are respected, protected and fulfilled in accordance with international law", när det gäller att hantera och förebygga klimatförändringar.

En del av konfliktförebyggande är att ge stöd och resurser till de organisationer som jobbar för att bredda definitionen av säkerhet till att inkludera hur klimatförändringar påverkar kvinnors säkerhet och rättigheter, och till dem som genom sitt arbete stärker kopplingen mellan klimatförändringar och konfliktförebyggande arbete.

Fredliga val

Vi välkomnar att regeringen har lyft fram att ”En särskild satsning görs på insatser för att skapa förutsättningar för fria val”⁷. För att val ska vara fria behöver de vara fredliga. Därför behöver även arbetet för fria och fredliga val innehålla satsningar på konfliktförebyggande. Ett framgångsrikt exempel är Women’s Situation Room (WSR), som använts i samband med val i bland annat Liberia, Nigeria och Kamerun. WSR organiserar kvinnor (och andra) för att förebygga valrelaterat våld, genom mekanismer för att fånga upp tidiga varningssignaler och strukturer för att agera på dessa. Det görs i kombination med arbete för att öka kvinnors deltagande som valobservatörer, väljare och politiska kandidater. Sverige bör ta en ledande roll i att stötta kvinnors konfliktförebyggande arbete i relation till valprocesser på lokal och nationell nivå.

Som en viktig del i implementeringen av agendan för kvinnor, fred och säkerhet ser vi ett stort behov av att stötta såväl konfliktförebyggande insatser som kvinnors deltagande i valprocesser. Sverige bedriver ett omfattande arbete på området, där inte minst Folke Bernadotteakademien (FBA) har ett viktigt uppdrag kring rätts tattsuppleggnad, mänskliga rättigheter och stöd vid val.

Digitalisering är både hot och möjlighet för meningsfullt deltagande

Strategiska och politiska processer som i vanliga fall skulle ha inkluderat kvinnorrättsaktivister, deras expertis och perspektiv, sker idag ofta bakom stängda dörrar eller digitalt. Även om digitaliseringen många gånger varit framgångsrik är det en utmaning att göra digitala möten inkluderande och säkra, speciellt för kvinnorrättsaktivister som på grund av bristande resurser ofta inte har kontor med snabbt och säkert internet eller pålitlig elförsörjning. Statliga och ickestatliga aktörer har även hänvisat till Covid19 för att motivera ökad digital övervakning samt ökad insamling av data från civilsamhället.⁸ Risken att fel personer kommer åt känslig information är högre med digitala möten och kan försätta kvinnorrättsaktivister i livsfara. Det är därför viktigt att svenska myndigheter har kännedom och kunskap för att inte riskera att spä på problemet. Bristen på säkerhet i digitala forum har

⁷ <https://www.dagen.se/debatt/2023/05/04/sverige-ar-fortfarande-en-av-varldens-storsta-bistandsgivare/>

⁸ Shahbaz, A och Funk, A, “The Pandemic’s Digital Shadow” (2020), Freedom House:
<https://freedomhouse.org/report/freedom-net/2020/pandemicsdigitalshadow>

även gjort att många konsultationer med kvinnorättsaktivister, till exempel inom FN, har ställts in.⁹

Medan inställda möten och digitalisering inneburit nya hinder för kvinnors deltagande, kvarstår också de gamla. Visum och ekonomiska förutsättningar för att kunna resa till internationella möten kvarstår som stora hinder för meningsfullt deltagande.¹⁰

Inom det svenska utvecklingssamarbetet är det viktigt att säkerställa att den ökade digitaliseringen inte utgör ännu ett hinder för kvinnorättsaktivisters deltagande. Sverige bör möjliggöra fysiska möten och konsultationer samt underlätta viseringsförfaranden för kvinnorättsaktivister, samt se till att organisationsstöd når mindre och marginaliserade kvinnorättsorganisationer som inte har tillgång till stabilt internet och elektricitet.

Kunskaphöjning hos de som arbetar i direktkontakt med kvinnorättsaktivister och andra utsatta grupper är också ett sätt att förebygga hot, våld och kontroll av dessa grupper, genom att inte utsätta dem för risker kopplade till digitala sammanhang.

Kvinnor, fred och säkerhetspolitik behöver vara vägledande för handelspolitik

Handelspolitiken är förknippad med risker. Diskussionerna om reformagendan har belyst möjligheter med handel för utveckling, men inte tillräckligt belyst eller bemött riskerna. Biståndet har en viktig roll i att bemöta och förebygga de risker som handelspolitiken medför. För att handel inte ska medföra exploatering, ökad utsatthet och förtryck behöver biståndet aktivt stärka lokala organisationer som arbetar för att stärka de mänskliga rättigheterna, att motverka strukturell diskriminering och exkludering och säkerställa demokratiskt inflytande, fri- och rättigheter. Ett exempel på risker är kopplade till naturresurser, som utgör en stor del av den internationella handeln. Trots ett stort pengaflöde till exporterande länder, har handeln med råvaror lett till fördjupad fattigdom och varit en bidragande orsak till upprätthållandet och utvecklingen av väpnade konflikter.¹¹ Utvinning, transport och produktion av kol, olja och gas riskerar att leda till tvångsflyttningar, våld och kränkningar av mänskliga rättigheter.¹²

I DR Kongo har utvinning av naturresurser, såsom mineralet kobolt, bidragit till ökad konflikt i landet. Många kvinnor arbetar i gruvor, med sitt liv och sin hälsa som insats. Prostitution och andra former av sexuell exploatering och våld växer kring gruvorna, och säkerhetsvakter

⁹ Acheson. R, "Locked out during lockdown an analysis of the UN system during COVID19" (2020), Women's International League for Peace and Freedom: <https://reachingcriticalwill.org/images/documents/Publications/un-systemanalysisicovid.pdf>, sid.18

¹⁰ Matundu Mbambi. A, Skogar. A, AyoolaAmale. A, Madzimure. E, Muzaneza. M, Barampama. P, Ndongmo. S, "Svensk vapenhandel försvårar för civilsamhällen" (2017), FUF: <https://fuf.se/magasin/svensk vapenhandel-forsvararforcivilsamhallen/>

¹¹ CONCORD Sverige, "Rätten till naturresurser" (2011) CONCORD Sverige: <https://concord.se/wp-content/uploads/2018/07/spotlight-report2011-sammanfattningdel4svenskaconcordeurope.pdf>

¹² Naturskyddsföreningen, "Därför vill vi ha fossilfria pensioner" (2021), Naturskyddsföreningen: <https://www.naturskyddsforeningen.se/nyheter/darforvillvihafossilfriapensioner>

används för att trakassera kvinnor som försöker försörja sig på andra sätt. Kvinnor har svårt att samlas eller berätta om sin situation eftersom män kräver att närvara vid möten.¹³ Kopplingen till FN:s agenda för kvinnor, fred och säkerhet är given och konsekvenserna av utnyttjandet av naturresurser på kvinnors och flickors liv, säkerhet, ekonomiska rättigheter och rättvisa, samt kopplingen till väpnade konflikter, måste studeras, belysas och förebyggas.

Dessa aspekter måste även synliggöras i Sveriges handelspolitik där agendan för kvinnor, fred och säkerhet bör vara vägledande. Trots att aktörer i allt högre grad pratar om kvinnors ekonomiska rättigheter och främjar en affärsidé för jämställdhet som går ut på att öka kvinnors deltagande i arbetskraften som ett verktyg för ökad ekonomisk tillväxt, så förblir strukturella orsaker till kvinnors ekonomiska ojämlikhet och brott mot mänskliga rättigheter i den orättvisa globala ekonomin fortsatt oadresserade.¹⁴

Svenska företags arbete med att främja mänskliga rättigheter i sina produktions- och leverantörskedjor i Sverige och utomlands kan göra stor skillnad. På så sätt kan en lag som kräver att företag respekterar mänskliga rättigheter bidra till att kvinnor får säkrare arbetsmiljö och jämställda arbetsvillkor. En lagstiftning på området skulle innebära att företag måste göra konsekvensanalyser, där särskilda riskområden för kvinnor kan identifieras.

Det finns idag flera omfattande direktiv och instrument om företagande, mänskliga rättigheter och miljö som antagits (eller är i process att antas) på internationell och regional (EU) nivå. Sverige bör aktivt verkställa/implementera dessa med ett genomgående genusperspektiv. Regeringen bör även verka för att lokala kvinnoorganisationer kan delta meningsfullt i konsultationer och utvärderingar kopplade till processer och implementering av dessa. Även i det här arbetet bör agendan för kvinnor, fred och säkerhet vara vägledande.

¹³ Hussain. S, "Kongolesiska kvinnor betalar priset för din telefon" (2018) i Fred&Frihet, Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet (IKFF https://ikff.se/wp-content/uploads/2018/04/fred-och-frihet_nr1-2018_web1.pdf, sid.3, 4

¹⁴ WILPF, Awid, Actionaid, FIAN, m.fl., "Women's Rights Beyond the Business Case" (2018), WILPF, Awid, Actionaid, FIAN, m.fl.: <https://wilpf.org/wpcontent/uploads/2018/09/Fem4BT2018Womensrightsbeyondthe-businesscase.pdf>